

GRAFIKAI SZEMLE

SAKFOYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁCAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HÍYATALOS KÖZLÖNYE

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Szerkesztőség:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 20-án.

Kiadóhivatal:

Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődéek a magyar korona országainak területén.

BUDAPESTEN.

<p>KÖNYVNYOMDAK: I. KERÜLET (VÁR). Magyar kir. Államnyomda, Nándor-tér 1. Egyetemi nyomda, Iskola-tér 3.</p>	<p>Poldini Ede és Társa, Ferenc József-rakpart 32. Süsz Dávid, Háltér 5. Ullmann József, Régi posta-utca 4. Várnai Fülöp, Régi posta-utca 3. Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.</p>	<p>Preszburg Frigyes, Arany János-utca 14. Spitzer és Fischer, Akácfa-utca 22. Schlesinger és Kleinberger Bálvány-utca 18. Vayda és Hamburger, Nádor-utca 19. Weizsmann (sz. Laszk) F., Nádor-utca 18.</p>	<p>Kronstein Ármán, Új-utca 34. Kunoss Vilmos és Fia, Teréz-körút 38. Löbl Dávid, Andrassy-út 19. és Szerecsen-utca 20—24. Magy. kir. államvasutak menetjegy-nyomdája, Csengery-utca 33. Mahrer Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája). Markovits és Garai, Lázár-utca 13. Nagel István, Dessewffy-utca 21. Neumayer Ede, Szerecsen-utca 35. Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31. Pollacsok Mór, Róvai-utca 5. Quittner József, Szerecsen-utca 1. Radó Izor, Váci-körút 1. Rigler József Ede, Rózsa-utca 55. »Unio«-könyvnyomda közkereseti társaság Podmaniczky-utca 45.</p>	<p>Klopfer Samu Kazinczy-utca 35. Propper Leó, Erzsébet-körút 22. Wendt Lajos, Dob-utca 12. Zeisler M., István-tér 17.</p>
<p>II. KERÜLET (VIZIVÁROS). Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4. Hejlsler Jaroslav, Várkert-rakpart 1. Müller K. (Münster K.), Albrecht-út 5.</p>	<p>V. KER. (LIPÓTVÁROS). Bendiner A., Arany János-utca 18. Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12. Gansel Zsigmond »Minerva«-nyomda, Sas-utca 29. Hungaria könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34. Kálmán M. és Társa, Vadász-utca 32. Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26. Kaufmann József, József-tér 13. Károlyi György, Rudolf-rakpart 7. Kertész József, Mária Valéria-utca 11. Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34. Légrády Testvérek, Váci-körút 78. Löw Ede, Váci-körút 80. Márkus Samu, Gyapjú-utca 6.</p>	<p>VI. KER. (TERÉZVÁROS). Vas Bernát, Király-utca 58. Özv. Borúth Eleménné Mozsár-utca 8. Bróza Ottó, Váci-körút 17. »Corvina«-nyomda Révay-utca 14. »Európa« irodalmi és nyomdai részv.-társ. Ó-utca 12. Engel S. Zsigmond, Lovag-utca 7. Fővárosi könyvnyomda-, vonalozó- és könyvkötő-részvénny-társas., Podmaniczky-utca 37. Fuchs Samu és Társa, Podmaniczky-utca 27. Goldstein Albert, Szerecsen-utca 7. Goldschmidt Lipót, Révay-utca 6. Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31. Grünhut Miksa, Király-utca 8. Herrman Ignác, Laudon-utca 10. Hornyánszky Viktor, Aradi-utca 14. Hunnia-Könyvnyomda, Szerecsen-utca 65. »Kosmos« műintézet, kö- és könyvnyomda r.-t. Aradi-utca 8. Klauber és Singer Lázár-utca 8. Klein Testvérek, Révay-utca 10.</p>	<p>VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS) Apollo könyvny. r. t. Rottenbiller-utca 40. Deutsch József, Károly-körút 7. Eckstein és Neufeld Király-utca 45. Garai Mór, Károly-körút 3. Goldfaden Márk Kazinczy-utca 7. Heimlich és Széga Csányi-utca 13. Löbl Mór, Király-utca 27. Löblovitz Zsigmond, Csömöri-út 54. Neuwald Illés, Dohány-utca 44. »Pannonia«-nyomda Rombach-utca 8.</p>	<p>VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS) »Budapesti Hírlap« nyomdája, Rókk Szilárd-utca 4. Fritz Ármán, József-körút 9. Magyar Nyomda, (Szemere A. és Tsa) József-utca 45. Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30. Szent Gellért-nyomda, Práter-utca és Óriás-utca sarkán. Weissenberg Ármán, Eszterházy-utca 16.</p>
<p>III. KERÜLET (Ó-BUDA). Bartalits Imre, Lajos-utca. Bichler I., Kiskorona utca 15. Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.</p>	<p>IV. KERÜLET (BELVÁROS). Anglo-Nyomda (Kohn T.), Gránátos-utca 20. Athenaeum, irod. és nyomdai részv.-társaság, Ferenciek-tere 3. Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8. Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4. Grosz Bertalan és Varga Endre, Lipót-utca 43. Goszler Gyula, Aranykez-utca 1. Hedvig S., Károly-körút 22. Hunyadi Mátyás, irod. és könyvnyomda-intézet, Zöldfa-utca 43. Mercur kő- és könyvnyomda, Kecskeméti-utca 5. Nagy Sándor, Papnövelde-utca 8. Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Megyeház-utca 11—13. Pardavy József, Lipót-utca 6.</p>	<p>IX. KER. (FERENCZVÁROS). Engelmann Mór, Calvin-tér 2. és Károly-körút 9. Eisner Géza, Pipa-utca 20. »Patria« nyomda-részvénny-társaság, Üllői-út 25.</p>	<p>X. KER. (KÖBÁNYA). Első köbányai könyvny. Jászberényi-út 1.</p>	<p>BETŰÖNTŐDÉK: Államnyomda. Athenaeum. Első Magyar Betűöntőde Részvénny-társaság, Egyetemi nyomda. Fischer és Mika, Franklin-Társulat, könyvnyomda r.-t. Pallas, Pesti Könyvnyomda-Részvénny-társaság.</p>

Előfizetési ár: egész évre 2 frt = 4 kor., félévre 1 frt = 2 kor.

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

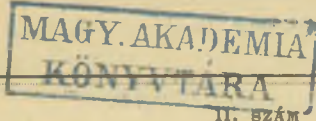
Ada. Bergér Adolf.	Csongrád. Weisz Márkus. »Tiszavidék« nyomdája, tulajd.: Silber Jánosné. »Csongrádi Híradó« nyom- dája (tul.: Hegyi Antal).	Gyöngyös. Braun Bertalan. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kis-Kún-Félegyháza. Feuer Illés. Renezay József.	Mohács. Blandl János. Rosenthal Márk
Aisó-Kubin. Trnkóczy József	Czegléd. Piros J. és Társa. Sebők Béla.	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János. Győregyházmegyei könyv- nyomda. »Pannonia« könyvnyomd. (tulajd. Haar és Raab)	Kis-Martón. Dick Ede.	Moór. Völgyi Lajos.
Apatin. Szavadi József.	Debreczen. »Csokonai« nyomda- és kiadó-részvény-társaság. »Debreczeni Ellenőr« ny. »Débreczeni« nyomda. Ifj. Gyulay Sándor. Kupa Imre. »László« Albert. Városi nyomda.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Kis-Varda. Berger Ignác.	Munkács. özv. Blayer Pinkásné és fia Farkas Kálman. »Munkács« könyvnyom- dája, könyv- és papír- kereskedése: Kozma és Grünstein.
Arad. Aradi nyomda-részvény- társaság. Bloch H. Gyulai István. Lengyel Lipót. Muskát Miksa. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Réthy Lipót és Fia. Varga és Társa. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer. Detta. Heldenwanger József.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Kolozsvár. Gombos és Sztupjár. »Ellenzék« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődés« nyomda. Lehmann V. Sándor. »Magyar Polgár« nyomd. Polcz Albert. Stratzinger G.	Muraszombat. Grünbaum Márk. Nagy-Atád. Günsberger Antal.
Abrudbánya. Policzer Zs.	Déva. Hirsch Adolf. Kroll D.	Gyulafehérvár. Püspöki lyc. nyomda. Voltz H.	Komárom. Rónai Frigyes. Özv. Krausz Ignáczre. »Petőfi«-nyomda. Spitzer Sandor.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály. Keresztes Ferenc »Hal- dás« nyomdája.
Aranyos-Maróth. Részvénynyomda. (Felső- molás alatt.)	Devescer. Rosenberg Zsigmond.	Hajdu-Böszörmény. Szabó József.	Körmező. Körmezői könyvnyomda- részvénytársaság.	Nagy-Becserek. Gresits I. Pleitcz Fer. Pál utóda (dr. Brajler L. és Mayer R.). Jokly Lipót.
Aszód. Magy. kir. javító-intézet nyomdája.	Dicső-Szent-Márton. Hirsch Mór.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Körmöcbánya. Joerges A. özv. és fia.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Baja. Kollár Antal és Fia. Nánay Lajos. Streintz Gyula.	Ditró. Ditró és Szárhegy közsé- gek nyomdája.	Halas. Práger Ferencz.	Kőszeg. Feigl Frigyes és Gyula.	Nagy-Enyed. Círner J. József. Wokál János.
Balassa-Gyarmat. Halyák István. Balassagyarmati könyv- nyomda-részv.-társ.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergény.	Hatvan. Hoffmann J. Hódmező-Vásárhely. »Hungaria« nyomda. Városi nyomda. Lévai Fülöp.	Kula. Berkovics Márkus.	Nagy-Kánizsa. Fischel Fülöp. Singer Lipót. Wajdics József. Weisz L. és F.
Balászfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Holics. Hotascha J.	Kún-Szt-Miklós. Bors Károly.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond és Társa.
Bánffy-Hunyád. Salamon Mór.	Duna-Szerdahely. Goldstein Józsuá. Adler Nettí.	Huszt. Mermelstein Fülöp.	Léva. Nyitrai és Társa. Dukesz Lipót.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Milenkovits István. Radák János.
Bártfa. Blayer M.	Eger. Érseki lyc. nyomda. Egri könyvnyomda-rész- vény-társaság. Löw Sámuel.	Igló. Schmidt József.	Lippa. Povázsay Sándor. Zách József.	Nagy-Körös. Nagykőrösi Közlöny nyomdája. Ottinger Ede.
Békes. Povázsay László. Özv. Már Józsefné. Báró Dresler Géza.	Eperjes. Pannonia-nyomda, tulaj- donos: Hedry Bertalan és Stehr D. Kösch Árpád.	Ipolyság. Neumann Jakab.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Békés-Csaba. »Corvina« ny. (Szihelszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Sándor és Guszt.	Ersekújvár. Winter Zsigmond. Leuchter Sámuel.	Jászberény. Brünauer Adoll és társa	Losonc. Kármán-könyvnyomda. Losonczy Sandor és Társa Roth Simon.	Nagy-Rócze. Künstler Soma.
Belényes Süssmann Lázár.	Ér-Mihályfalva. Beck Adolf. Erzsébetváros. Kotzauer D.	Kabold. Deutsch Múzes.	Lugos. Traunfellner Károly. Virányi János. Weisz Hermann.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab.
Beszterce. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Gerenday József »Iunna« nyomdája. Laiszky János. Tábor Adolf	Kalocsa. Werner Ferencz. Malatin Antal.	Magyar-Óvár. Czéh Lajos.	Nagy-Szeben. Kraft C. Vilmos. Drotteff József. Institut tipographic. Reissenberger Adoll. Román püspöki könyvny.
Beregszász. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroksa.	Fehértemplom. Wunder J.	Kaposvár. Hagelmann Károly. Jancovics Gyuláné. Kéthelyi Miksa. Magyar János.	Makó. Gaál László. Neumann József.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon. Wiener Nathan.
Beszterczbánya. Machold F. Singer és Sonnenfeld.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Kapuvár. Buxbaum József.	Malaczká. Wiesner Alfréd.	Nagy-Szöllős. Zinner Mór.
Bicske. Lederer Hermann.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karánsebes. Oréhoja Antal. Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmege nyomdája.	Mármaros-Sziget. Deutsch és Berger. Blumenfeld és Dávid. Részvény-nyomda. Wider Mendel.	Nagy-Szombat. Goldmann Miksa. Horovitz Adoll. Winter Zsig. özvegye.
Bonyhád. Raubitschek Izor.	Fiume. Battara P. Chiuzre & Co. Jerouscheg G. Karletzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano.	Karczag. Szódi Miksa. Pauncz Mór »Haladás« könyvnyomdája.	Maros-Vásárhely. Adi Árpád. Ev. ref. collegium-nyomda. Grün Vilmos gyorsajtó- nyomdája.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Theochár. »Közművelődés« nyomda.	Fogarás. Thierfeld Lipót.	Kassa. Özv. Lippóczy Józsefné. Bernovics Gusztáv. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagyvárad. Berger Sámuel. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Laszky Ármin. Láng József. Neumann Vilmos. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adoll. Szent László-nyomda r.-t. »Szigligeti« nyomda r.-t. Pauker Dániel. Ungár Jenő.
Brezdnóbánya. Kreisler J.	Galánta. Első galántai könyv- nyomda és papírraktár.	Kecskemét. Fekete Mihály Sziláldi László. Tóth László. »Pannonia« nyomda. Steiner Mihály.	Medgyes. Reissenberger G. A.	Német-Bogsan. Zeier J.
Buziás. Ullmann F.	Galgóc. Sternor Adoll. Seidl Jakab.	Kézthely. Nádai Ignác. Farkas János.	Mezőtúr. Gyikó Károly.	Német-Palánka. Kristofek József.
Csákova. Chudy Testvérek.	Gyergyó-Szt-Miklós. Szabó testvérek.	Király-Helmecz. Klein József.	Mindszent. Weisz Ignác.	Nyiregyháza. Jóba Elek.
Csáktornya. Fischel Fülöp.	Gyoma. Kner Izidor.	Kis-Czell. Menyhárt Julia.	Miskolcz. Forster Rezsó. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	Piringer Janos.
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyónk. Krausz N.	Kézdi-Vásárhely. Ifj. Jancsó Múzes. Betege Pál és Mester János	Módos. Stafts György.	
Csikszereda. Györgyjakab Márton.				
Csóka. I. csókai könyvnyomda és papírraktár.				
Csorna. Neumann Samu.				

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 20-ÁN

V. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1895 NOVEMBER

II. SZÁM

Sérelmes miniszteri rendeletek.

A jobbagyság felszabeditásában — mint eszköznek — elsőrendű szerepe volt a nyomdászatnak; s a jobbagyság eltörlésére alkotott, szabadságot szerző törvények egy kis §-a dézsma alá vetette a nyomdászatot épp a sajtó felszabeditásakor.

Az 1847/48-iki törvényczikk IV. fejezet 40-ik §-a szerint: »Úgy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két példány a helybeli hatóságnak átadandó; egyik a hatóságé, másik, bekötve, a nemzeti muzeumé lesz.«

Az akkori nyomdászok rá sem hederitettek erre. Irodalmi mű gyéren jelent meg, jól fizették s e szakasznak könnyű volt eleget tenni, pláne mivel nem igen tettek ennek eleget. Egészen a pár év előtt kibocsátott — erre vonatkozó — miniszteri rendelet megjelentéig az küldte meg a köteles példányokat, a kinek jól esett; mit az bizonyít, hogy e szigorú leiratot a muzeumi könyvtárőr azon panaszos felszólalása provokálta, hogy »a nyomdászok jórészt semmit sem küldenek meg a muzeumnak kiadványaikból, egyrészt pedig szinlapot, meghívót, névjegyet, étlapot, számlát és hasonlókat küldenek«.

A mai viszonyok között igen bajos ennek eleget tenni s valóságos dézsma, főkép a vidéki kiadónyomdászokra, kik túlnyomó részben ambícióból adnak ki hiúság-, vagy mondjuk ezt: ambíciószülte műveket, melynek közönsége az a pár író-tisztelő, »kiknek biztatására a munka sajtó alá kerül«, meg egy pár atyafia a szerző úrnak s tessék aztán a 150—200 példányban megjelenő műből az állam céljára két példányt grátisz adni.

De hát ismert hazafiságunk folytán adtuk ezt szó nélkül, a kik adtuk s a kik nem adták, nem volt okuk szólni. Bizonyára ez utóbbi kollegáknak köszönhetjük a kormány amaz intézkedését, miszerint jövőben szigorún végrehajtandó azon rendelkezés, hogy a nyomdász köteles hatóságilag ellenjegyzett könyvet vezetni minden nála készült kisebb és nagyobb munkáról, részletesen körülírva azokat. Ezt ne is vegyük sérelemnek. Úgyis ez lett sokunknak egyetlen üzleti könyvde, melyet vezet s ennyi rend ráfér a legkisebb nyomdára is; a nagyobb nyomdáknál pedig elvégzi a könyvvezető s esetleg mellőzhetővé teszi a felvételi könyvet.

Hanem ezt is megkeveselte a kormány s a folyó évben 315/res. szám alatt rendeletet bocsátott ki, hogy a sajtótermékek évnegyedes kimutatását ezen túl nem egy, hanem két példányban kell betérjesztetni, mit pár hónap mulva 1221/res. sz. a. másik rendelet követett, melyben tudomásunkra hozatik, hogy miután kérdés tárgyává tétetett, meghatározatik, hogy a betérjesztendő 2 péld. sajtótermék-kimutatásba *kivétel nélkül minden nyomdatermék felveendő.* (Bizonyára a rendelő nevének, példány- és ívszám, alak stb. adatok feltüntetésével.) Engedelmet kérek, ez már nem dézsma, sem robot, hanem valóságos sarcz! Hiszen ez annyi munka, a mennyinek végzéséhez egy vidéki nyomdász napi teendői mellett időt nem szakíthat s legalább még annyi, mint a mennyit nyomdája egész adminisztrációjának szentelhet.

A vidéki nyomdatulajdonosok túlnyomó része sorzót telit, gépmestereskedik, munkát vállal és expedial naphosszat s könyvvezetésével a képzelhető legszükségesebbre szoritkozik. És ím! egyszerre az állam annyi, saját céljaira szükséges munkát követel tőle, miszerint ha hűségesen akarja végezni, nincs más választása, mint üzlete rovására tenni ezt, vagy könyvvezetőt hozzá fogadnia.

De meg egy ily, az összes üzleti forgalmunkat s munkaadóink névsorát föltüntető kimutatás a legfontosabb üzleti titok tárgya s ezt mi adjuk át a községi irnoknak (nálunk ez iktatja és expedialja s azt hiszem, máshol sem a főjegyző), kinek kezéből a szolgabirói irnok kezébe jó s így tovább egy csomó egyénhez. Nem akarom ez urakat gyanusítani, de akarva sem biztosíthatják a kimutatások diszkrétcióját. A *sajtó nevében* minden riporternek szabad bepillantása van ebbe s bújják is nyakra-főre a hivatalok iktatóit (t. i. a könyvet). Már most tessék hozzávenni, hogy a vidéki lapok egy részének nemcsak a szerkesztője, de ujdondásza is maga a nyomdatulajdonos s hogy vetélytársa üzleti titkának megszerzéséből mily tőkét kovácsolhat magának.

Az a várparancsnok, ki vívott vára kapujára kiszégezi vára tervrajzát, mondható hősnak; de az az üzletember, ki az élet harcában használt fegyvertárat titkát meg nem őrzi, egészen másnak. S nem hiszem, hogy a nagym. belügyminiszter úr mást ér el az 1221/res. számú rendelettel, minthogy csonka, vagy egyenesen hamis kimutatásokat fog kapni a nyom-

dászok nagy részétől. Már pedig ebbe akarva nem kergethet bennünket a nagym. belügyminiszter úr.

A sajtótermékekre nézve még meg kell jegyezmem, hogy miután ezt tőlünk a magas kormány törvény alapján megköveteli s be nem küldése esetén büntethet is bennünket: kegyeskedjék úgy intézkedni, hogy mi az átadásról igazolványt kapjunk, mert egy elkalódott példány — bárki révén veszzen is el — a nyomdász rovására irathatik.

Soraim elején idézett §. szerint ezt a helyi hatóság tartozik átvenni; tőlem azonban sohasem vették át s így kénytelen voltam postán megküldeni úgy a múzeumnak, mint a kir. ügyészségnek; küldtem is pontosan mindaddig, míg folyó év márczius havában nagym. belügyminister úr 4681/95. sz. a. akként nem intézkedett, hogy a nemzeti múzeum példánya az alispáni hivatalban átvizsgálendő. Ettől fogva oda küldtem az egyik példányt szokott, bár hasból vett — »Sajtótermékek portómentes« — megjelöléssel, azonban burkolatja innét visszajött 20 kr. birsággal. Erre ismét a helyi hatósághoz fordultam, törvényre hivatkozással kérve, hogy a közelebbi sajtótermékeket átvegyék. Azonban csupán az alispáni hivatalt vették át azzal, hogy az ügyészségéhez semmi közük. Ezt tehát küldöm tovább »Sajtótermék portómentes« megjelöléssel, míg a posta szíves lesz így expediálni, azután pedig a magas kormánytól fogok módot kérni reá, hogy viteldíjmentesen adhassam át az ingyen-példányokat.

Mínthogy pedig Légrády óta nincs kizárva, miszerint a jövő ciklusban az országház képviselői padjában fogok helyet foglalni, előjegyzésbe veszem a következő határozati javaslatot:

Mélyen tisztelt Belügyminister Úr!

Intézkedtesék, miszerint a könyvnyomdászok csak annyi állami teendővel terheltesse, a mennyit a méltányosság megenged s a mennyiben az államnak több példányban kiállított részletes kimutatásokra van szüksége, másoltassa ezt le magának finánczai-val, miként ezt a vasutól beszerezni szokott kimutatásoknál teszi; holott a vasutasok az állam fizetett közgei lévén, tőlük még megkövetelhetne ily potyamunkát.

Továbbá ha két példány és pláne egy bekötött példány sajtótermékre reflektál a nyomdászok részéről, intézkedjék, hogy ezt minden alkalmatlanság elkerülésével tehessék le a haza oltárára s biztosítsa őket, hogy egyszer átadva azt, nem zaklattatnak többé érte.

Indok: Nagy Frigyes kutyabőrrel jutalmazta és tüntette ki a könyvnyomtatókat, miért akarja a mélyen tisztelt magyar állam az ő saját bőrüket lehúzni.

Kner Izidor.

***

Szíves készséggel közöltük e humorral fűszerezett, de sok igazságot tartalmazó cikket. Ha a vidéki nyomdatulajdonosok mindnyájan így gondolkoznának s néha-néha elmondanák a nyilvánosság előtt is ügyes-bajos dolgaikat, bizony akkor sok ilyen zaklató rendeletnek vehetnék elejét, persze in corpore s tisztult nézetek előhozakodásával. De, régi igazság, néma gyermeket az édes anyja sem érti meg!
Szerk.

Rézléniagyártás Magyarországon.

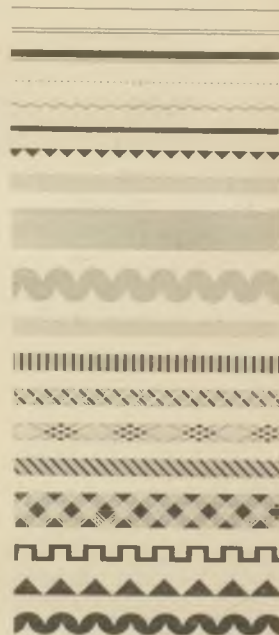
A magyar betűöntő-iparnak egy nevezetes fordulatáról adhatunk számot; a szakközönségnek örvendetes lesz tudomást szereznii róla, hogy Magyarországon, a hol emberemlékezett óta külföldről szerzik be a nyomdák rézanyagát, egy minden tekintetben modern, a legkényesebb igényeket is kielégítő rézléniagyártást rendezett be az Első Magyar Betűöntőde-Részvénytársaság, a mely a napokban már meg is kezdte üzemét és így az eddig e cikkekért külföldre vándorolt nagy összeg is bent marad az országban.

Alkalmunk volt a most berendezett új gyárat meg szemlélni s a különböző gépeket látni. Láttuk a rézanyagot egy nagy táblában, azután nyomdai anyaggá gyúrva, különböző nagyságban vágva a kész léniákat. A szakemberre nézve igazán tanulmányos látni azt a sokféle processzust, melyen a rézlénia átmegy addig, míg használható anyaggá válik. Csodálat fogja el az embert, a technika haladását látva és szemlélve az emberi munkát végző — és pedig tökéletességgel végző — pompás gépeket.

A szakemberek tudják legjobban, hogy a rézléniagyártást eddig csak Német- és Franciaországban üzték és pedig csak egyes nagyobb öntődék. Annál inkább örvendetes, hogy a mi rézléniagyárunk épp oly modernül van megalkotva, mint pl. a Berthold-féle berlini rézléniagyár, sőt a miénknek olyan tökéletes gépei is vannak, a minők a Berthold-féle gyárnak nincsenek.

És hogy minő szükség volt a rézléniagyárra nálunk, azt legjobban tudják a nyomdatulajdonosok, a kik ez által sok kellemetlenségtől lesznek megóva; nem kell hetekig várniok, míg a megrendelt anyag külföldről megérkezik; ha szükséges, raktáron találjuk itthon a gyártmányt és pedig nemcsak a finom, félkövér és kettősfinom léniákat, hanem a legszebb díszítményeket, rézlénia-körzeteket, a szabad irány legújabb termékeit, cziradákat, szóval minden rézanyagot. (Mutatóul néhány rézlénia-mintát idenyomtatunk.)

Az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság igazán helyes dolgot cselekedett akkor, a mikor elhatározta, hogy a rézléniagyártást felveszi munkakörébe. És hogy ez öntőde gyártmánya kiállja a versenyt a külföldi öntődék termékeivel, azt bizonyítja az az igazán díszesen, mondhatni művésziesen kiállított szép betűmintakönyv, melyet az öntőde most adott ki és a melyben meglátjuk mindazokat a réztermékeket, a melyek készítésével az öntőde foglalkozik.

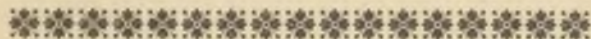

A mi pedig különösen említésre méltó, az, hogy ezt a mintakönyvet az öntőde házilag állította elő: ott szedték, ott nyomták a mintakönyvet. És hogy milyen szépen, szakértelemmel, bizonyítják maguk a szakemberek is, a kiknek körében a könyv kiállítása méltó föltűnést keltett és méltán a Magyarországon e nemben előállított betűminta-könyvek legelseje közé

A magyar nyomdászoknak ezután hát nem lehet panaszkodni, hogy a jobb anyagért külföldre kell fordulniok. Most, a mikor az öntőde meghozta az áldozatot a rézleánygár alapításával, van alkalmuk a magyar nyomdatulajdonosoknak bebizonyítani, hogy a *honi ipart* fölébe helyezik a külföldi e nemű termékeknek, különösen, ha meggyőződnek, hogy a magyar öntőde épp oly kitűnő és használható anyagot gyárt, mint azok a külföldi öntődék, a melyekhez eddig utalva voltunk, nem lévén más mód a rézanyag beszerzésére.

Föltétlen dicséret illeti a magyar betűöntés terén való térfoglalásért az Első Magyar Betűöntőde-Részvénytársaság derék, szakavatott igazgatóját: *Czettel Dániel* urat, a ki rövid öt év alatt emelte arra a magas fokra az öntődét, hogy olyan gyártmányokkal szolgálhat a magyar nyomdász-világnak, a minőket Magyarországon nem gyártottak eddig. Az úttörő munkálkodását, buzgóságát a nyomdatulajdonosok hálálják meg azzal, hogy támogassák a nemes törekvést és miután most már van rá alkalom: *pártolják a hazai ipart!* —i.

Magyar nyomdász-lexikon.

A Grafikai Szemle legutolsó számában egy cikk felett olyan cím díszelég, a mely méltán feltűnést kelthetett. Egy szerény ember szerénytelensége folytán került az oda, a ki talán mikor papírra vetette a sorokat, abban a meggyőződésben élt, hogy a cikk megjelenése után mozgalom indul meg a szakirodalom terén, a mely nagy lobogóján fennen fogja hirdetni e reményteljes jelszót: *Legyen magyar nyomdász-lexikon!*

Schwartz Adolf úr, a kiben megvan minden kellék ahhoz, hogy egy általa megkoncipiált tervet a legvégső fokra juttasson — értem alatta a kiviteli fokot — gyakorlott tollal, helyes konzekvenciával igyekszik kimutatni, hogy milyen módozatok mellett, mely eszközökkel lehetne elérni azt a célt, a melyet a tisztelt szerkesztő úr vérmes reménynek nevez.

Az ő világos előadása és kecsgető leírása csak előnyére válhat az ügynek, mert mindig jobb az optimizmusban uszkálni, ha még olyan kétségesnek látszik a kivitelre szánt terv, mint mindjárt feketének látni a kijelölt utat. Az akarat, ha egyesül a jó szán-

dékkal: sokra képes. A felmerülő nehézségeket, a zavaró akadályokat egy kis türelemmel le lehet győzni, nyakára lehet hágni mindannak, a mi akadály, a mi megakasztja az előrehaladást.

És ha küzdeni is kellene, ha a kezdet lelohasztaná a lelkesedést: megkettőzött erővel kellene hozzálátni, hogy túlessünk mindazon, mi lehetetlenné teszi a terv kivitelét, mert a cél szép, az ügy megérdemel egy kis küzködést.

Miért ne lehetne nekünk is lexikonunk, mint a hogy van a németeknek? Miért ne lehetne egybehalmozni mindazt, a mi alapját képezi szakbeli tudásunknak? Olyan óriási erő, nagy mechanizmus szükséges ahhoz, a mikor olyan nagy tábor igyekszik a szakirodalmat előmozdítani szellemi támogatásával?

A válasz igenlő nem lehet, mert a munka, mely kínáltatja magát, nem komplikált természetű, nem nehézkes, csak soknak tűnik fel azért, mert nem vagyunk egy racionális módszer birtokában, a mely lényegesen könnyitené az ilyféle munkával járó nehézségeket. Ha egységes határozat jön létre a szerkesztést illetőleg, ha jó előre megállapítják és tervszerűen kidolgozzák, hogyan, mily módon és mely eszközökkel lehetne könnyen anyaghoz jutni, a melyet aztán megrostálva, alfabétikus rendbe szedve kellene csoportosítani, akkor lassan-lassan alakot öltene e látszólag hihetetlen terv és hozzá lehetne látni a kidolgozáshoz.

Nem sebbel-lobbal, hanem nyugodtan, higgadtan kell a fonal elejét keresni, mert a békés türelem inkább közelít a célhoz, mint sok-sok okos tanács rendezetlen körülmények között. Idő van hozzá. A kéziratgyűjtéshez nem kell egyéb egy lelkesítő felhívásnál, a mely egyszersmind világos magyarázattal is szolgálna. Vegyen kezébe tollat mindenki, a ki irni tud, a ki tudja gondolatait formába önteni és papírra vetni. A tudásunkat akarjuk növelni a tapasztalatok útján szerzett ismereteink egybefoglalásával. A ki tud valamit, látott vagy tanult újat, írja egy darab papírra, úgy, a hogy jónak találja. Ne bánja, hogy csunya az írása, rossz a stílusa, írja úgy le, a hogy a képességétől kitelik, csak a gondolat legyen érthetően kifejezve. Mindig fog akadni valami új, valami rendkívüli és figyelemre méltó, a mi megérdemel egy kis helyet abban a kötetben. És az egész oly csekélység, hogy ki ne tenné meg, ki habozna a felszólításnak engedni?

Készségesen igyekezze a nyomdász-társadalom megtenni mindent, a mit csak megtehet. Nem tagadom, talán egy kis ügygyel-bajjal, de végtére is hát győzelmesen bontakozna ki a nagy kézírathalmazból az a vaskos kötet, a mely szakirodalmunknak határozottságát és életrevalóságát bebizonyítaná. Kezünk között volna egy oly eszköz, a melyre büszkén mutathatnánk bármely alkalommal, a melyre büszke lehetne akár-melyik nyomdász, mert egy olyan szép és dicséretes munka örök időkre hála tárgyát képezi.

Hogy pedig az anyagi oldalról is szóljak, hát őszintén megvallva, én azt hiszem, hogy azt előre is biztosítani lehetne. A hazai nyomdászat, ha nem is kvalitás, de kvantitás tekintetében olyan előnyös

állapotban van a lexikonra nézve, hogy e tekintetben a garancia körülbelül meg is volna. Mert feltehető minden nyomdász-főnökről, hogy igyekezni fog egy példányt beszerezni nemcsak azért, mert bővítheti szakbeli tudományát, hanem azért is, mert a gyakorlati életben megfizethetetlen hasznát veheti.

Hogy ha ez a biztosíték megvan, akkor körülbelül hozzá lehet fogni a munkához, mert feltehető a nyomdászok ötven százalékáról hogy szívesen megveszi a lexikon füzeteit.

Az igen tisztelt Szerkesztő úr a Szakkör eddigi kiadványainak kelendőségét veszi mérték gyanánt — nézetem szerint — helytelenül. Én úgy tudom, hogy az eddigi kiadványok többre kerültek két-három hatosnál, a mi persze a nyomdászoknál megnehezíti a vásárlást. — Jelenjék meg azonban a lexikonból hetenkint egy kétíves vagy háromíves füzet, meglátják, szívesen fizetnek érte két, esetleg három hatost. Példa erre az, hogy a nyomdászok jórésze járát valami hetenkint megjelenő lapot vagy füzetet.

Hogyha persze az anyagi oldala is minden emóció nélkül letárgyaltatott, persze deficit kizárásával, akkor megmarad a morális győzelem, a mi fölér sok, nagyon sok fáradtsággal. Szép munka lesz, megérdemel egy kis bibelődést, tehát habozás nélkül fogjon hozzá a Szakkör. Én azt hiszem, lesz ott anyagi siker is.

IV.

Minden pesszimizmusunk mellett is, melyre hosszú évek sajnós tapasztalatai tanítottak bennünket, örömmel üdvözöljük lapunkban a lelkes hangot, mely a fenti cikkekében megnyilatkozik; de ahhoz, hogy az eszme magában a Szakkörben fölvetessék, egyéb is kell, mint egy-két előretökésvő lelkes hang; szükséges volna ugyanis, hogy legyenek, a kik az ilyen indítványokat meghallgassák és megvitassák. Mit mutatnak azonban csak a közelmúlt tapasztalatok is? A Szakkör ez idénybeni első havi fölolvásó-ülését csak másodszori összehívásra lehetett megtartani nagyon szerény számú látogatóval. Hát az ilyen minimumra redukált érdeklődéssel szemben legalább is jogosult az a sötét színben való látása a dolgoknak, mely hogy mennél előbb fordulna jóra, mi kívánók legjobban. Különböztetést próbát tenni az eszme fölvetésével a Szakkör legközelebbi ülésén, mi semmi esetre se leszünk ellene, ha — kellő érdeklődést tapasztalánk.

Szerk.

Egy magyar szakkönyv.

Nemcsak hogy ritkaság, de egyáltalán csaknem páratlan esemény még Magyarországon, hogy önálló szakmunka jelenjék meg.

Azóta, hogy Bóna Károly és Nánay Samu a nyolczvanas években kiadták az ő kézikönyvüket, eddig csak két szakmunka jelent meg szintén a nyolczvanas években, Barkó Kovács Antal litografizott *A hangjegyszedés kézikönyve* cz. kis füzetecskéje és Stampfel

Károly pozsonyi szaktárs *Legnevezetesebb találmányok* című szakmunkája.

Igaz, hogy a szakirodalom fejlesztése körül kiváló haszonnal működnek az egyes szaklapok is, nemkülönben a minden évben megjelenő Magyar Nyomdászok Évkönyve, de ezek nem ölelik fel az összes tudnivalókat egy helyen, hanem csak szétszórva és egyes fontosabb kérdésekre kikerjeszkedve.

Valóban hézagot pótló tehát az a mű, melyet *Ruzicska* Gyula, Ajtai K. Albert kolozsvári könyvnyomdájának művezetője közelebb kiadott *Hasznos Tudnivalók* cím alatt, négy kisoktáv ívnyi tartalommal.

A mű igen ügyesen, alfabetikus sorrendben öleli fel az egyes tudnivalókat s ha valaki valamely kérdésre felvilágosítást akar nyerni, azt igen könnyen föltalálhatja. A mű így valóságos kis Lexikon, mely 123 esetben nyújt gyakorlati útmutatást a nyomdászoknak. Az esetek igen gyakran példákkal vannak illusztrálva, illetve szembe vannak állítva az illető munka helytelen és helyes szedésének példái. A mű — mint maga a szerző mondja előszavában — nem akar magának eredetiséget vindikálni, sőt nyíltan bevallja, hogy a füzetecske nagyrésze német szaklapokban megjelent dolgok nyomán állított össze; de ez semmit sem von le értékéből s a szerző érdeméből; mert ha semmi egyebet sem tett volna, minthogy összegyűjti és kiadja a sok hasznos tudnivalót, már ezzel is szolgálatot tett volna szakmánknak; s a mikor pedig átültette nyelvünkre az egész anyagot, határozottan lekötölte különösen a tanulni vágyó fiatal nemzedéket s bátran kimondhatjuk, hogy ha vannak is itt-ott hézagai a könyvnek, mint minden emberi munkának, mindamellert nagy nyereség a szakirodalomra nézve.

Azonban a munka kiállítása tekintetében egy kis panaszunk van.

Minthogy pedig a műnek az a célja, hogy tanítson, nem hallgathatjuk el a kiállítás tekintetében fölmerült panaszainkat, sőt hivatásunk kötelességünkkel teszi a hibákra rámutatni.

Mindenekelőtt utalunk arra az alapos hibájára, hogy azt az elemi szabályt sem tartja be, mely szerint három kötőjelnél többnek egymásután nem szabad következni, mert a könyvben négy-öt-hat divízt is találunk egymásután és ezenkívül rendkívül nagy számban találjuk az elválasztásokat, a miket szabály szerint szintén kerülni kell és csak akkor alkalmazni, ha éppen elkerülhetetlenek.

Pedig az elválasztások igen sok esetben nagyon elkerülhetők lettek volna, mert vannak két keskeny betűvel is elválasztások, mint pl. *ki-, le-, fe-*. Ezeket minden nehézség nélkül ki lehetett volna kerülni.

De a mű egyébkénti kiállítására nézve is vannak észrevételeink, nevezetesen az, hogy célszerű lett volna a munkát ritkítani, miután a betűk képe igen nagy és a sorok egymáson fekszenek. Sokkal jobban festett volna a munka, ha ritkítva van. Az alkalmazott betűk különben igen szépek, kár, hogy a túltömöttség által az effektus megrontott.

Igaz, hogy valamivel többet adott volna a munka

ritkítás esetén, de az nem tesz vala ki annyit, hogy a mű kiadására valami nagy súlylyal nehezedett volna, bár elismerem, hogy a szakmunkák iránt nyilvánuló pártfogás nagyon silány nálunk nyomdászoknál s nem kis bátorság kell hozzá, hogy valaki csak ily kisterjedelmű szakmunka kiadására is vállalkozzék.

Végre még a paginák alkalmazására nézve vannak észrevételeim. Szerintem a paginának középen való alkalmazása nagyon primitív szokás, a mit leginkább csak alapszabályok s egyéb ilyenmű kiállítás igénylő munkák kiállításánál alkalmazhatunk. Legcélzszerűbb szerintem és legszebb is a számoknak oldalt való alkalmazása. Célzszerű pedig azért, mert így nem kell az egész könyvet felnyitni, hogy a paginát megláthassuk, hanem csak gyorsan végiglapozgathatjuk és szebb azért, mert nem tűnik úgy föl a szám oldalt, mint középen.

Ezenkívül azonban még azt a hibát is elkövették a paginák alkalmazásánál, hogy nem tartották meg azokat a szabályokat, melyeket maga a könyvecske ajánl, azt t. i., hogy a pagina-számok alá nem finom vonalat kell használni, hanem tompafinom vonalakat. A műben mégis finom vonalakat vannak alkalmazva, a mi — már tudniillik a vonalak — még odonabb divatúvá teszi a középrezárt számokat.

Magát a művet mindezek után is hasznos tartalma végett igen melegen ajánljuk szaktársaink figyelmébe és tömeges pártfogásába. (Megrendelhető a szerzőnél 65 krajczárnak előleges beküldése, vagy ez összeg utánvétele mellett, a míg a nyomtatott 150 példány el nem fogy.)

Mutassák meg az érdekelt szakkörök, úgy a nyomdatulajdonosok, mint a szaktársak, hogy megvan a kellő fogékonyságuk és érdeklődésük a szakművelődés iránt s pártfogásuk által nyújtsanak buzdítást másoknak is szakmánk továbbfejlesztésére irányuló irodalmi munkák kiadására.

—cz

A klisé-jogról.

Gyakran tapasztaljuk, hogy kisebb kiadók egészen tájékozatlanok arra nézve, hogy idegen kiadóktól átvett kliséekkel minő jogokat szereztek és mire szabad azokat felhasználniok. Többnyire azt hiszik, hogy ha egy kliséért négyszögcentiméterenkint 5 krt fizetnek, teljesen szabadságukban áll azt bármikor és bármire fölhasználni, sőt esetleg más kiadónak is eladni vagy kikölcsönözni.

Ez a téves felfogás többnyire onnan származik, hogy a klisé eladó kiadó nem állapítja meg határozottan a kölcsönvevő jogait s ez azután úgy tekinti a megvett klisé, mint bármely más árut, mely vétel útján birtokába jutott s mely fölött szabadon rendelkezhetnek.

A könyvek és folyóiratok illusztrálása újabb időben oly arányokat öltött, hogy jónak látjuk a klisék fölhasználási jogára vonatkozólag némely felvilágosító és útbaigazító megjegyzést tenni.

Az 1884: XVI. t.-cz. szerint »a képzőművészet — rajz, metszés, festés, szobrászat — alkotásainak egészben vagy részben utánképzése, közzététele és forgalomba helyezése a mű szerzőjének kizárólagos jogát képezi« s ezen jogot biztosítja részére vagy örökösei számára a szerző halálától számitandó 50 évig. E szerint a kiadó, mint az eredeti rajz vagy lemez tulajdonosa, egyedül van arra föl jogosítva, hogy tulajdonjogát egészen vagy részben másra ruhazza. Ha összes jogait el akarja adni, átadja a vevőnek az összes lemezeket; míg ellenben ha csak részleges és korlátolt használati jog átengedéséről van szó, csak galván-lenyomatokat ad a vevőnek, az eredeti lemezeket pedig megtartja magának.

Az eredeti lemezek vagy fametszetek előállítására, betudva a művészi honorariumot, jelentékeny összeget tesz ki. Vannak kiadók, a kik tizezreket költenek illusztrációkra, mert akárhány esetben egy-egy rajz s annak előállítása fametszetben vagy más úton százakra rug. Ha tehát egy kiadó azért, hogy tetemes költségei részben megtérüljenek, beleegyezik abba, hogy a tulajdonát képező illusztrációk idegen kiadók által is fölhasználtassanak, akár galván-lenyomatokat ad el, akár pedig az eredeti lemezeket adja kölcsön, mindig csak korlátolt használati engedélyről lehet szó s az ilyen klisé új tulajdonosa azt se másnak el nem adhatja, se másra, mint az előre meghatározott célra, föl nem használhatja.

Ez a szokásjog egészen megegyezik az irodalmi életben dívó eljárással, mely szerint író és kiadó megállapodnak egymás közt arra nézve, hogy a kiadónak egy-egy munkából hány kiadást vagy példányt szabad a megállapított honorárium fejében nyomtatnia s forgalomba hoznia.

Röviden: *Idegen kiadó tulajdonát képező illusztrációk csak a tulajdonos beleegyezésével használhatók föl s a kliséket még akkor is csak egy munkához szabad használni, ha erre vonatkozólag külön megállapodás nem is jött volna létre.*

Megemlítendőnek tartjuk, hogy a szerzői jogról szóló törvény szerint nem tekintetik a szerzői jog bitorlásának:

1. Az olyan szabad földolgozás, mely által az eredeti műtől különböző új mű állítatik elő.

2. Az egyes másolatok, melyek nem árúba bocsátás céljából készültek. Az ilyen másolatoknál azonban az eredeti mű szerzőjének jegyét, nevét vagy nevének kezdőbetűit használni tilos.

3. Az utczákon, köztereken és más hasonló nyilvános helyeken maradandólag felállított művek utánképzése más műnemben.

4. Az egyes művek utánképzésének csupán a szöveg értelmezése végett a cél által indokolható korlátolt terjedelemben felvétele olyan munkába, mely lényegénél fogva önálló írói műnek tekintendő.

Egészen máskép áll a dolog oly inicziálék s vignettáknál, fejdíszek s keretknél stb., melyeket általános használatra szánva, a betűöntő-intézetek szállítanak. Ezek a könyvnyomdász felszereléséhez tartoznak és mindaddig, míg el nem kopnak, tetszés szerint bármely munkához fölhasználhatók.

Corrina

VEGYESEK.

Sajtó alatt . . . Olvasóink bizonyára tudják, mit jelent ez a két szó. Az irodalom munkásai élnek e kifejezéssel, ha türelemre intik előfizetőiket. Mi nem fogáskép használjuk ez epithetont, hanem örömmel jelentjük azzal azt, hogy a *Magyar Nyomdászok Évkönyvét* teljesen sajtó alá rendezte annak szerkesztője: *Gelléri Mihály* szaktársunk. A rendező naptári részen és a szokásos egyetű és apróbb közleményeken kívül a következő szakíróktól hoz cikkek: *Ács Mihály*: A könyvnyomtatás az ezeréves hazában. — *Tichy Ákos*: A könyvpiac csemegéiről. — *Heller Ignác*: A mi divatunkról. — *Faragó*: Életkép a közelmúltból. — *Ruzicska Gyula*: Praktikus találmányokról. — *Somos Árpád*: A színnyomás gyakorlati módjáról. — *Kahn Sándor*: A sorok elhelyezéséről. — *Farhas Jenő*: Rossz szokásainkról. — *Lubik Zoltán*: Régibb nyomdáink produkeziójáról. — *Grócz Ernő*: Az oszlopos-szedésről. — *G. M.*: Rézléniagyártás Magyarországon. — *Haraszti József*: A tanuló a nyomdában. — *Novitzky N. László*: Tanoncokról — főnököknek. — A szerkesztő a millenárius évkönyvről. — E gazdag tartalom mellett még oly pazar kiállítás is lesz az idei Évkönyvnek, hogy az annak is megéri a 60 krajczár potomárt, a ki nem olvasás ezéjéből, hanem csupán a kiállítás végett veszi meg azt. Egy örvendetes körülményt azonban már előre is konstatálhatunk, és ez az, hogy az 1896. évi Évkönyv példányszáma — daczára, hogy abból jóval többet nyomtatott a Szakkör, mint más esztendőknél — talán kevés is lesz s a kik nem sietnek a prunumerálással, azok magokra vessenek, ha az Évkönyv megjelenése után már nem kaphatnak a millenárius díszes kiadásból. Különbben a megjelenés után még visszatérünk a mi Almanachunkra. **Az E. M. B. R. T. új mintakönyve.** Díszes köntösbe öltöztetve áll előttünk az Első Magyar Betűöntőde-Részvénytársaság új mintakönyve, a melyről örömmel konstatálhatjuk, hogy az a külföld ilyenmő termékeivel bátran kiállja a versenyt. Az igazgatóság — úgy látszik — a milleniumra ezzel akar brillirozni s gyártmányainak ily úton óhajtat propagandát csinálni. De nemcsak a díszes külső és az elegáns technikai kiállítás érdemel figyelmet, hanem

CORVINUS.

Cicero (12 pont).

IMPETU FUSOS DIXERAM, CUM SE
occurrēbant ac rursus aliam in partem
fugam petebant: et calones, qui ab decu-

Mittel (14 pont).

IMPETU FUSOS DIXERAM, C
occurrēbant ac rursus aliam in par-
tem fugam petebant: et calones,

1¹/₂ cicero (18 pont).

IMPETU FUSOS DIXERA
occurrēbant ac rursus aliam in
partem fugam petebant: et cal

maga a belső tartalom is sok tanulságosat nyújt az érdeklődő szakembereknek. A gazdag betűválaszték, mely e mintakönyvben látható, csak annak a bizonyossága, hogy aránylag rövid idő alatt is lehet sokat és szépet alkotni és szolid úton haladni a konkurrenzia rögös útján. A könyv- és ujságbetűk a magyar és francia ékezeteken kívül még horvát, szláv, cseh, lengyel és román akcentusokra is be vannak rendezve; a szerb, bulgár és orosz (cyrill) betűk pedig a legmodernebb vágásokban vannak előállítva. Mindezek, párosulva a szebbnél-szebb körzetekkel, iniciálékkal,

rézléniagyártmányokkal és a sokféle változatban föllelhető apró-cseprő díszítő-darabokkal, kellemes és meglepő hatást gyakorolnak a szakemberekre. Egyszóval elmondhatjuk, hogy ennél a munkánál nem kimélt a betűöntő igazgatósága, s különösen annak vezető-igazgatója: Czettel Dániel úr — ki mindent, a legkisebb részletekig maga tervezett — sem költséget, sem fáradságot, a mit mutat az is, hogy minden egyes fejezetczimmel más-más meglepetést szerez, a melyekről szintén csak a legnagyobb elismeréssel emlékezhetünk meg. — Egyben megemlékezünk a lapunk mai számában lenyomatott *Corvinus* betűről is, melyet az igazgatóság a legnagyobb készséggel bocsátott rendelkezésünkre. A többféle nagyságban előállított betű a XV. század óta nem volt használatban s azóta nem is bírtak arról tudomással, most találták azt meg Amerikában. Jenson Miklós francia eredetű véső metszette azokat s azt Európa részére egyedül csak az E. M. B. R. T. gyárthatja, ő szerezte meg annak sokszorosító jogát. A *Corvinus* hasonlít ugyan a mediavelhez, de azért mégis ettől valami különös, elütő karaktere van. Igen szép és alkalmas iniciálékát is készített az öntőde ehhez a betűhöz, a mely különösen régi időket tárgyaló vagy tudományos munkákhoz, avagy kodexekhez igen alkalmas anyag lesz. Hiszszük és reméljük, hogy a *Corvinus* minél hamarabb elárasztja az európai piacot s hírnevet szerez a hazai iparnak.

Budapesten árszabálymozgalom van folyamatban. A főnökök és segédek ez utóbbiak kezdeményezésére már meg is választották küldötteiket, a kik kölcsönös és együttes tárgyalás útján vannak hivatva a mozgalmat békés úton elintézni. — Ezzel kapcsolatban megemlítjük, hogy *Bécsben* a hosszú idő óta tartó árszabálymozgalom békés megoldás után véget ért. A normális munkaidő 9 órában lett megállapítva, az eddigi díjazás pedig általában 10% emeltetett.

Kertész József fővárosi nyomdatulajdonos úr körlevélileg tudatja, hogy fiát: Kertész Emil Árpádot üzletébe cézgtársul fölvetto. Az új cézgtárs különben már két év óta működik a Kertész-féle nyomdában, melynek jó hírnevét bizonyára részéről is igyekszik fog továbbra is föntartani.

Az Unio-könyvnyomda helyiséget változtatott, a menyiben — mint egy hozzánk beküldött körlevél is jelenti — november elsejével a Podmaniczky-utca 45. szám alá költözökött.

Egy vidéki ujság jubileuma. Eseményszámba megy az még Magyarországon, ha egy ujság, pláne vidéki hirlap, jubilál azért, mert egy negyedszázadot átél. Igen, mert — különösen egy évtizeddel ezelőtt — csak tengtek-lengtek még a magyar hirlapok. Ma azonban már nemcsak a központ, hanem a vidék is rendelkezik agilis napisajtóval s ezek eljé közé tartozik a *Láng József* szaktársunk szerkesztésében megjelenő *Nagyvárad* című politikai napilap is. A *Nagyvárad* október 27-én ülte meg negyedszázados fennállásának jubileumát s ez alkalommal nagyszabású ünnep-élezt rendezett a nevezett lap szerkesztősége. A következő vasárnapon a nyomda személyzetét is megvendégelte a szerkesztő-kiadó: *Láng* szaktársunk, a mely alkalommal a nyomdászok is kivették a részüket a tóztokból s kívántak minél több előfizetőt s mentül kevesebb deputátot. Mi is őszinte szívvvel járulunk e jókívánatokhoz!

A kiállítási kalauz és a nagy katalógus kiadási jogát a Kosmos szerezte meg, s így ez a társaság is fogja a nyomdai előállítást teljesíteni. A nyomdai előállítás procezessusa ezúttal annyiban lesz érdekes, hogy a 300 ivre terjedő katalógust teljesen ki kell egyszerre, és pedig egy hónap lefolyása alatt szedni s bizofnyos csekélyebb példányszámban ki is nyomni. A kiállítás megnyilta után veszik aztán az egész munkát revizió alá s lesz a végleges példányszám kinyomatva.

A Schiff, Srpek & Comp. bécsi festékgyári czég gyönyörű reklámlakátot küldött szét a nyomdai üzleteknek. A chromo-litografiai úton előállított figurális csoportoztat úgy architektoniai szempontból, mint egyes részleteiben is kiténő. Az alkalmazott festékszínnek, a minden kifogáson felül álló nyomás segélyével rendkívül kellemes és harmonikus hatást gyakorolnak a szemlézőre, úgy, hogy bármely irodának fali díszelő szolgálhat, előnyösen ajánlván egyúttal magát a festékgyárat.

Valóban, ez szép és hasznos — mondhatjuk — a Beith & Comp.-féle festékgár (Hamburg és Stassfurt) üzletfeleink színt, már most megjelent karácsonyi ajándékot — egy íróasztal-tömböt naptárral — szemlélve. A boríték művészies rajza, úgyszintén a kifogástalan technikai kivitel és pompás színárnyalatok teljes elismerést érdemelnek.

A német szakirodalom ismét egy monumentális művel gazdagodott. *Goebel Tivadar*, a hirneves német szakíró, *Die Graphischen Künste der Gegenwart* címmel impozánsul és nagy anyagi áldozatok árán kiállított művet szerkesztett. A Hornyánszky-nyomda művezetőjének szívességéből már láttuk a nagyérdékű munkát s az a két legutolsó havi Jlés alkalmával is közkézen forgott. Most még nem vagyunk abban a helyzetben, hogy e remekművel behatóbban foglalkozzunk, de talán már jövő számunkban terjedelmesebben is megemlékezünk arról.

A szedőgépek behozatala Németországba egy előfordult eset következtében nem csekély izgalomba ejtette a lipcsei nyomdász köröket. Egy ottani nyomdászczég ugyanis megszerezvén egy Thorne-féle szedőgépet, első teendője az volt, hogy körlevél útján az összes német kiadóczégekét értesíté ezen szerzeményéről azon megtoldással, hogy ennek folytán egy-egy október-iv szedését tiz márkával olcsóbban képes előállítani. Képzeltetni, hogy ezen kapzsi munkahajhászat általánosan jogosult visszatetszést idézett elő.

A plakát története. A Párisban megjelenő *Revue des Revues* több híres angol mester plakátrajzait reprodukálja és ezzel egyidejűleg elmondja a falragaszoknak, mint művészeti ágak fejlődését Angliában. Az illusztrált plakát fénykorát éli most Angliában és nagyot lendült ez a művészet az utóbbi években Franciaországban is. Az 1871-ik évig hiába próbálkoztak vele az angolok, hogy a falakat illusztrált plakátokkal díszítsék. Legelőször Durand keltett feltűnést falragaszával. Leginkább az 1870. év végén beszéltek sokat egy plakátról, mely a német-francia háborúból vette tárgyát; egy német és egy francia katonát ábrázolt. Kevéssel rá Fred Walker híres műve: *The woman in white* jelent meg falragasz alakjában a londoni utcákon. Ez a plakát eredetileg Wilkie Collins egy regényének a hirdetésére szolgált, de a regény tárgyával semmiféle összefüggésben nem állt, a mit a közönség nem helyeselt, de a művészeknek épen az volt az intencziója, hogy a plakát ne a hirdetett tárgy illusztrálásával, hanem eredetisége és művészi szépsége által vonja magára a közfigyelmet. Walker műve egész sorozatát vezette be a fekete és fehér rajzoknak, a melyek azóta az összes nagyobb angol városokban láthatók. A *Magazine of Art* című folyóirat megalapításakor valóságos szenzációt keltett Hubert plakátja, mely egy félkört ábrázolt, a melyben a művészet virágokat szór a festőknek és szobrászoknak. Tizenkét évvel rá Herkomer megrajzolta a *Blacke and White-t*, mely jelmezeivel és alakjaival fölizgatta az angol puritánokat. Utána Walter Crane: *Olympia* című plakátja keltett feltűnést Londonban. — Ez az eredetileg könyv-illusztráczióknak készült rajz egy nagy francia hippodrom megérkezéséről hirdette Londonba. Crane tanítványai többen lettek híres plakátrajzolóok. Az angol és amerikai reklámhajtású világszerte ismert plakátjait ezek készítették. Egy szappangyáros Fred Walkernél rendelt plakátot. Walker elkészítette a fürdőző nőket, de egy dúsgazdag amerikainak annyira megtetszett a plakátunk szánt kép, hogy 13.125 dollárt adott érte és így egy tengerentúli képgyűjteménybe jutott a festmény, a helyett, hogy sokszorosítva egy szappangyárosnak szolgált volna reklám gyanánt.

A világ papírfogyasztása. A Newyork Herald kimutatja, hogy 3985 papírgyár van a föld hátán, melyek évenként 7904 millió kőncz papírt gyártanak. E mennyiség felét a könyvnyomdák fogyasztják el, 600 millió kőnczot az újságok. Legtöbb papír kell az angoloknak: 11 $\frac{1}{2}$ millió kőncz évente. Azután jönnek az amerikaiak évi 10 $\frac{1}{2}$, a németek évi 8, a francziák évi 7 $\frac{1}{2}$ és a magyarok évi 3 $\frac{1}{2}$ millió kőncz papírfogyasztással. Ausztriában és Olaszországban körülbelül annyi papírt fogyasztanak évenként, mint nálunk, Mexikóban 2 millió, Spanyolországban 1 $\frac{1}{2}$ millió, Oroszországban pedig 1 $\frac{3}{8}$ millió kőncz papírt évente.

Amerikai szedőgép-statisztika. A *Freie Kunst* szerint mai napig az északamerikai Egyesült-Államok területén

155 városban állanak szedőgépek működésben, 2094 géppel, melyek rendszerök szerint következők: Mergenthaler-féle linotype van 1845, Thorne-féle szedőgép 128, Roger-féle typograph 120, empire-szedőgép 1. A Thorne-szedőgépek többnyire kisebb városokban alkalmazatnak és egyáltalán nem bírnak jövővel a soröntő-gép szemmel látható tökéletesítésével; ugyancz áll az empire-szedőgépekre vonatkozólag is. A 2094 szedőgépen 2327 férfi és 145 nő gépszedő (operators) van alkalmazva. A női szedők, kik majdnem valamennyien Thorne-gépeken dolgoznak, felerészben (77) a segédszövetkezetnek (unio) tagjai, felerészben a szervezkedésen kívül állanak. Sokkal kedvezőbb az arány a férfi-operatoroknál; ezek közül 2260 unionista, 267 pedig nem egyleti tag. A gépszedők nagy többsége fix heti fizetést élvez: csak 30 városban számolnak, 17 helyen pedig az óránkénti díjazás (40—55 cents) dívik. A legmagasabb heti fizetés (48 órai heti munkaidő mellett 27—30 dollár) Montana államban található a távoli északnyugaton, hol az életszükségeitek igen drágák. Azután váltakozik a kereset 24—27 dollár közt, míg a kisebb városokban 11—12 dollárra száll alá. Számolásban 10—17 cents között mozog a kereset ezer *m* után, az illető város nagysága és életviszonyainak, valamint a különböző szedőgép-rendszerek tekintetbevételével. A gépek melletti munkaidő többnyire hetenkinti 48 órára terjed.

Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz Története című nagyszabású illusztrált munkából most jelent meg a 46. és 47. füzet, a melyben Gracza György Bem életrajzát és erdélyi, hadműveleteit mondja el rendkívül élénken és számos eddig ismeretlen adat felhasználásával. A füzeteket összesen 16 szebbnél-szebb és érdekes szöveggel díszíti. Megrendelhető a kiadó Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) cégénél és minden könyvárusnál vagy kolportörnél füzetenként 30 kr-ával.

Milleniumi történet. Az Atheacum r.-társaság kiadásában megjelenő, A Magyar Nemzet Története című tizkötetes munkának harmadik kötetéből, mely az Anjouk korát tartalmazza, a 41., 42., 43. és 44. füzetek kerültek könyvpiacra. A három első füzetet befejezést nyer Pór Antal kitűnő történetírónk nagyszabású monografiája, az Anjouk kora, a 44. füzetben pedig Schönher Gyula, ennek az egész nagy munkának segédszerkesztője, Az Anjouk-ház örökösei cím alatt a Magyarországon uralkodó luxemburgi ház történetének megírását kezdi meg. Ezen füzetek is számos és igen érdekes szöveggel vannak illusztrálva, szép műmellékletekkel díszítve; ilyenek Zsigmond császár és király arcképe Dürer (Ajtósy) eredetije után; Kolozsvári Márton és György ötvösök Szent György szobra, melynek eredetije Prágában őriztetik. A füzet szöveggel közli ki kell emelnünk Székely Árpádnak remek rajzait: A Castel dell' Ovo Nápolyban, Novigrád, a Frangepánok várkastélya Zenggenben, A székesegyház Trauban, Vrána romjai, valamint Dörre Tivadar tanár két rajzát. Egy füzet ára 30 kr. Előfizetés negyedévre (12 füzet) 3 frt 30 kr., félévre (24 füzet) 7 frt 20 kr.

A Szalay-Baróti-féle Magyar Történetből a legnagyobb pontossággal, az előre megállapított programnak legcsekélyebb megholygatása nélkül jelennek meg a kéthetenkénti füzetek. A vállalatból most bocsátják közzé a 25. füzetet, melyben II. Zsigmond és II. Hunyadi János kora van tárgyalva. Most is értékes műmellékletet találunk a füzet élén: Wagner Sándor híres képeinek, Dugovics Titusznak hű reprodukcióját. A szövegbe nyomott illusztrácziók száma tizenkettő; valamennyi vagy egykorú rajzok másolata, vagy pedig — a hol érmekről, tájképekről stb. van szó — az eredetiről készült felvételek hasonmása. Megemlíjük, hogy a kiadó-czég már bekötési táblákat is készítettett a munka számára, még pedig kétfélet: a koronakötés középpontja a magyar korona dombornyomású képe, a Corvina-kötés pedig a bécsi udvari könyvtárban őrzött Attavanti-Codex címűlapját reprodukálja gyönyörű színpompával. E táblák méltó díszecsei lesznek a kiváló munkának, mely már a millenium évében egészen teljes lesz, négy kötetben. A megrendelések a Lampel-féle (Wodianer Fülöp és fiai) kiadó-czéghez intézendők, mely a füzeteket 30 krajczárjával szállítja.

HIVATALOS RÉSZ.

Havi fölolvasó-ülés 1895. november 3-án.

Gelléri Mihály alelnök jelenti, hogy Tanay József elnök elfoglaltsága miatt nem jöhetett el a mai ülésre, megnyitja a szezon első havi ülését s felkéri a kör tagjait: tanúsítsanak ezután nagyobb érdeklődést a fölolvasások iránt, nehogy megint kétszer kelljen egy ülést összehívni. Ezután felkéri Major István tagtársat, lenne szíves mára kitűzött fölolvasását megtartani.

Fölolvasó *A könyvnyomtatás történelméből* cím alatt értekezett a nyomdászat, illetve a sokszorosítás keletkezéséről, fejlődéséről egészen a legújabb korig. Az élénk figyelemmel hallgatott és nagy apparátussal földolgozott értekezésért elnököl köszönetet mondott s elkérte azt szerzőtől a Grafikai Szemle részére.

Titkár jelentését a következőkben adta elő:

Utolsó havi fölolvasó-ülésünket április hó 21-én tartottuk; ez időtől fogva csak a választmány ülésezett, hogy a kör halasztatlan folyóügyeit tárgyalja. — A választmány által felkért bizottság ez alatt elkészítette a szakiskola vázlatos tervezetét s azt kinyomtatva, megküldötte a főnökestületnek, az anyaegyletnek, a szaktársköröknek és az egyes érdeklődőknek is. Azóta fordulat állt be ez ügyben, mert a főnökegylet felvette programjába a tanonc-iskola létesítését is, a mely esetben körünk befejezettnek tudná ez irányban megkezdett akcióját. — A szakbizottság fölhívást bocsátott a nyomdatulajdonos urakhoz, kérve tőlük az üzletükben készülő szebb munkáknak körünk elnökségéhez három példányban való beküldését. Ha aztán majd egy-egy tekintélyes kollekczió lesz együtt, akkor azokat a fölolvasó-ülések alkalmával kiállítjuk. — Körünk az ezredéves kiállításra majd csak az időleges (segéd-) kiállításban vesz részt, mert az önálló részvétel igen sokba kerülne. Egyben felszólított körünk ama tagjait, a kik munkájokkal e kiállításban részt óhajtanának venni, hogy azt a kör cége, de saját nevök kitételével mellett is megtehetik, ha ez iránt nyilvánuló óhajukat 1895. évi december hó 31-ig az elnökséggel tudatják. — A Magyar Nyomdászok Évkönyvét az idén is Gelléri Mihály szaktársunk szerkeszti és már december első hetében meg fog jelenni, még pedig — az előbbi évektől eltérően — díszes mellékletekkel bővítve. — A farsangi mulatság ügyében már intézkedett a választmány s az a Lövöldében, 1896. évi február 15-én fog megtartatni.

A pénztáros jelentéseit Janovics Ferencz másodtitkár torjesztelte elő.

Béleptek a körbe: Vitéz Bertalan, Goldstein Ármin, Kovács Gyula, Frank Béla, Weil József, Novák Lajos, Horváth Antal II., Fally Henrik, Tiringer Károly, Wagner István, Loskot Ferencz, Magyar Gyula, Takács Jenő, Schippert János, Pollák József, Moll György, Láng F. Géza, Rosenfeld Péter, Francia József, Hanna Károly, Grünstein Mór, Török Antal, Grünwald Izidor, Pongrácz István, Ulbrich Károly.

Kiléptek: Mellinger Sándor, Krak Endre, Einhorn Samu, Pruner Rezső, Grünberger Vilmos, Etmannsdorfer Gy., Ertl Sándor, Klein József.

Hátralék miatt törölve lettek: Rusz Mátyas, Reichenberg Ármin, Schwert Frigyes, Weisz Vilmos, Wegener Ottó, Pollacsek József, Zubriczky Ferencz, Kepes Áron, Kranner Lipót, Czirin János, Csillag Sándor, Diera Ferencz, Friedrich Ede, Friedmann Mór, Geiringer Béla, Grabovszky Gusztáv, Grünfeld Lajos, Jeszenszky Károly, Kornmüller Ernő, Milyi Rankó, Rákossy Károly, Stefáni Lajos, Szily Péter, Buday Aladár, Grüngras József, Márton Ferencz, Poleszák Gyula, Politzer Jenő, Grósz J. Károly, Bressán Gyula, Kaufmann Leó, Goldstein Jakab, Haus Henrik, Horányi István, Kasztriner Ármin, Kálmán Sándor, Ócska Ignác, Pilizer Simon.

Meghallak: Ribáry Károly, Anda Lajos, Bauer Károly.

Ugyancsak pénztáros nevében jelenti a másodtitkár, hogy az újonnan készült tagsági jegyek legnagyobb része hibásan lett nyomva s még egy kis türelme kéri ama tagokat, a kiknek tagsági jegyük még nincsen.

Több tárgya a mai ülésnek nem volt; elnököl megköszönte a tagok érdeklődését, az ülést bezárta.

Tichy Ákos, titkár.

Figyelmeztetjük a szaktársakat, hogy az Évkönyvre csak azok reflektálhatnak, a kik 1895. augusztus hó 1-től fogva tagjai a Szakkörnek s hátralékban nincsenek. Általában a kör különös szigorral fog eljárni a hátralékos tagokkal szemben, a kik két hónapi hátralék esetén elesnek úgy a Grafikai Szemle, mint az Évkönyv ingyenpéldányától.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszédésénél a lehető legnagyobb buzgóságot fejtsek ki és a beszédett tagdíjakat az üzletben

alkalmazott összes szakköri tagok névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizettek-e vagy sem mindnyájan, küldjék direkte, vagy postán, vagy pedig Wolf Antal egyleti küldöncz útján Rencsisovszky Ferencz szakköri pénztároshoz (VII., Kerepesi-út 64., III. 32.) lehetőleg minden hó 12—15-ig.

Figyelmeztetés. Miután a Szakkörnek a Feszty-körképegyeket készpénzért kell vásárolni, azok csak Tichy Ákos titkárnál (Részvénynyomda), Rencsisovszky Ferencz pénztárosnál és Novitzky N. Lászlónál lesznek ezután darabonként 32 kr-ért kaphatók.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat tárlatára a Szakkör tagjai részére 22 kros kedvezményes jegyeket szerzett (melyek minden alkalommal érvényesek). E jegyekkel a tárlat egész napon át, este villamos világítás mellett is, megtekinthető. E jegyek kaphatók Rencsisovszky Ferencznel (VII., Kerepesi-út 64., III. em. 32.), a déli órák alatt, Gelléri Mihálynál (Részvénynyomda) és Novitzky N. Lászlónál az anyaegylet helyiségében.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest, Erzsébet-tér 18. sz.) Szakkörünk tagjainak fényképek közzétésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	3 frt, 12 db. 5 frt.
6 » kis Makart	»	7 » 12 » 12 »
6 » kabinet	»	8 » 12 » 13 »
6 » Makart	»	10 » 12 » 18 »

A midőn e kedvezményt Körünk tagjainak figyelmébe ajánljuk, egyben tudomásul adjuk, hogy a tagság mindenkor az utolsó havi nyugalával igazolandó.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

M. I. úrnak, Budapest. A fölolvasás közlése — hogy az év-folyam végén meg ne kellészek szakítani — óhaját szerint a januári számban kezdjük meg. Üdvözljük!

F. J. úrnak N.-Kanizsa. A cikket köszönettel vettük s sorát ejtjük.

K. G. úrnak, Szent-Gothárd. A küldeményeket szívesen bocsátjuk közlésre, csak egy kis türelmet kérünk, melyre terünk szük voltánál és a nagy tárgyhalmaznál fogva mindig szükségünk van kedves dolgozóitársaink részéről.

L. Z. úrnak, Budapest. Néhány nap mulva magánlevelet menesztünk.

K. I. úrnak, Gyoma. A közleményt mai számunk hozza. Köszönet érte. A kísérelő ievélben említett 2 frt mellékletet nem találtuk. B. egészségét illetőleg teljes javulást kívánunk!

Számurák J., G-r. Egy szerkesztői üzenet keretében nem lehet azt pontosan leírni, hogy miként készül pl. a Pallas nagy lexikona. A szakemberre is mindenesetre érdekes annak készítése, mert eddig kevés nyomda készített ilyet. A mit a lexikon készítéséről tudunk, azt röviden ideiktatjuk: A lexikon szedése az első ívtől kezdve igenis mind áll, tehát ez igaz és el is hiheti; sőt úgy tudjuk, hogy az időközben történt változásokkal az új kiadást az első ívtől kezdve újra nyomják már most. Tehát valóssággal egy nagy raktárt tölt már meg a lexikon eddig összegyűjtött szedése. Magától értetik, hogy rengeteg betűanyagra van szüksége ennél fogva a lexikonnak. A Pallas házi betűöntő-műhelye egyebet sem tesz, csak a lexikon számára önti a betűket. Mikor azután az iver nyomására kerül a sor (a lexikonból 20.000 példányt nyomnak), 5—8 gép egyebet sem dolgozik napokon át, csak ezt. Állandóan tízenyolcz szedő dolgozik a lexikonon. Egy lexikon-iven 212 sor és ezekben 88—89 ezer betű van. Egy kötetre tehát (az 50—60 iver) hatodfélmillió betűt lehet számítani. Mikor a tördelés munkája folyik, olyankor 16—17 ember reggel 7 órától éjféltáinig van elfoglalva ezzel a nagy felelősséggel járó feladattal. Ime nagyjából elmondva, hogy készül a Pallas nagy lexikona.

A lap papirosa a hermaneczi papirgyárból. — Szövegbetű az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a Könyvnyomdászok Szakköre.

Felölős szerkesztő: TANAY JÓZSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M

<p style="text-align: center;">GÉPGYÁR</p> <p style="text-align: center;">HOGENFORST A.</p> <p style="text-align: center;">LIPCSE.</p> <p>A nyomdaiparhoz tartozó összes gépek és szerek.</p> <p style="text-align: center;">Tömöntöde.</p> <p style="text-align: center;">Galvanoplasztika.</p>	<p style="text-align: center;">HAMM A.</p> <p style="text-align: center;">FRANKENTHALI GÉPGYÁR.</p> <p style="text-align: center;">ACCIDENS-GYORSSAJTÓK,</p> <p>egyszerű, kettős és két szint nyomó gyorssajtók.</p> <p style="text-align: center;">→ Legmagasabb kitüntetések! →</p>	<p style="text-align: center;">RONNIGER O. UTÓDA</p> <p style="text-align: center;">BERGER H. GÉPGYÁRA</p> <p style="text-align: center;">LIPCSEBEN.</p> <p>A könyvkötők részére szükséges összes gépek.</p> <p style="text-align: center;">◆ GÉPEK ◆</p> <p>dobozgyárak, dombornyomó- intézetek részére és fényüzési papírezzikkek előállítására.</p>
<p>Árjegyzéket bérmentve küld a vezérképviselő</p> <p style="font-size: 1.2em;">ANTON SCHROPP, WIEN, VII., Döblergasse 10.</p>		

Cs. és kir. szab.

HERMANETZI PAPIRGYÁR

— RAKTÁRA —

Budapest, V. ker., Arany János-utca 8. sz.
(Alapított 1829. évben).

Levél-, könyv-, nyomda-, boríték-,
író-, karton-, rajz-, csomagoló- és
göngypapírok.

***

Merített író-, okmány- és könyvpapírok.

—◆◆—

Másoló-, selyem- és virág-selyempapírok.

★

Itató-, szűrő- és mindennemű
merített nyomdapapírok.

Mindennemű lemezek stb. Papírzacsógyár.

Chemigrafiai műintézet.

FISCHER LIPÓT

BUDAPEST

IV., Kossuth Lajos-utca 8. szám.

Clichéket, árjegyzékek, könyvek,
hirdetések s nyomtatványok képes
kiállítására

kifogástalan kivitelben, gyorsan és leg-
olcsóbb árakon készít.

★

Vidéki megrendelések pontosan eszközöl-
tetnek.

<p style="font-size: 2em; font-weight: bold;">Beit & Co</p> <p style="text-align: right; font-style: italic;">früher Beit & Philippi</p> <p style="text-align: center; font-weight: bold; font-size: 1.2em;">HAMBURG</p> <p style="text-align: center; font-weight: bold; font-size: 1.5em;">Druckfarben-Fabriken</p>	<p>A cég készít fekete és színes</p> <p>Könyv- és könyvmdai festékeket</p> <p>Hammonia hengeranyagot KENCZÉKET.</p> <p>Képviseelő az osztrák-magyar mon- archia többi részére:</p> <p>FRIEDRICH POLACSEK Wien, Favoritenstr. 14.</p>
<p>Vezérképviselőség és gazdagon felszerelt raktár</p> <p style="font-size: 1.2em;">MÜLLER TESTVÉREK, BUDAPEST</p> <p style="text-align: right;">Főraktár és iroda: V. ker., Bálvány-utca 11. sz.</p>	

<p>RÉZBETÜK KÖNYVNYOMDÁK RÉSZÉRE, EGY DARABBÓL — ... ÜRES ALJJAL. Öntödénk különlegessége!</p>	<p>Gyártmányaink kitünősé- géről számos elismerő irattal rendelkezünk, me- lyeket a bel- és külföld legelső rangú műintézetei- től kaptunk.</p> <p style="text-align: center;">*</p> <p>Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.</p>	<p>BETÜÖNTÖDE és RÉZLÉNYIA-GYÁR LIPCSEBEN NUMRICH A. ÉS TÁRSA</p>
---	--	---

Minőségükben a legjobb! * * *

* * * Áraikban a legolcsóbb!

Kő- és könyvnyomdai festékek.

R. Englert és Dr. F. Becker
PRÁGA
Vegyészeti és festékgyára.

Készít legkitünőbb minőségben kő- és könyv-
nyomdák részére minden fajta
Festéket, hengeranyagot és kenczéket.

Kivánságra árjegyzék, minták és külön ajánlat.

Képviselő Magyarország részére:
Detsinyi Gusztáv vegyésztanár
Budapest, VI., szív-utca 33.

A
GRAFIKAI SZEMLE
1894. ÉVFOLYAMÁHOZ
DÍSZES BEKÖTÉSI TÁBLÁK

(kék és piros színben)
kaphatók a kiadóhivatalnál. — Ára vidékre
67 kr., helyben 60 kr.

Krause Károly
lipesel gépgyárában

Öt Kalandor
van raktáron
és különböző henger-mennyiséggel
és szélességben kapható és azonnal szállítható.

WEINWURM ANTAL
fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.
Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű
horganyedzésű duczot
autotypia, phototy-
pia, chemigraphia és
chromotypia útján.
Alaprajzok, térképek,
hálózatok
fotolitho-
grafia út-
ján a leg-
jutányo-
sabbban s
pontosan
szécszorosi-
tatnak.

Külön beren-
desít háson-
kívül fény-
képfelvittele.

Rust J. H. és Társa
BETŰÖNTÖDÉJE ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KER., GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bárminő nyelvű betűk, körzetek, ékitmények, rézleániák és vignetták.

Kilüntelve a császári sas használati jogával. — Mérsékelt árak.
Kilüntelések: Bécs, Berlin, Páris, M. m. Frankfurt, Nürnberg stb.

Wörner J. és Társa
Gépgyára és Vasöntődéje Budapesten

KÉSZIT:

Egyszerű gyorsajtókat, 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszint nyomó gépeket, 2 festékszerke-
zettel, 2 vagy 4 festékdörzsölő hengerrel.

»Hungaria« accidenz-gyorsajtókat.

Tégelynyomású gyorsajtókat.

Önműködő késköszörülő-gépeket.

Aranyozó-, dombornyomású- és kivágó-
sajtókat.

Csomagoló- és simító-sajtókat.

Papírvágó- és papírfűrő-gépeket.

Könyomdai gyorsajtókat.

Könyomdai kézisajtókat.

Tömöntődei berendezéseket.

Transzmisszió-telepeket.

Körforgású nyomógépeket

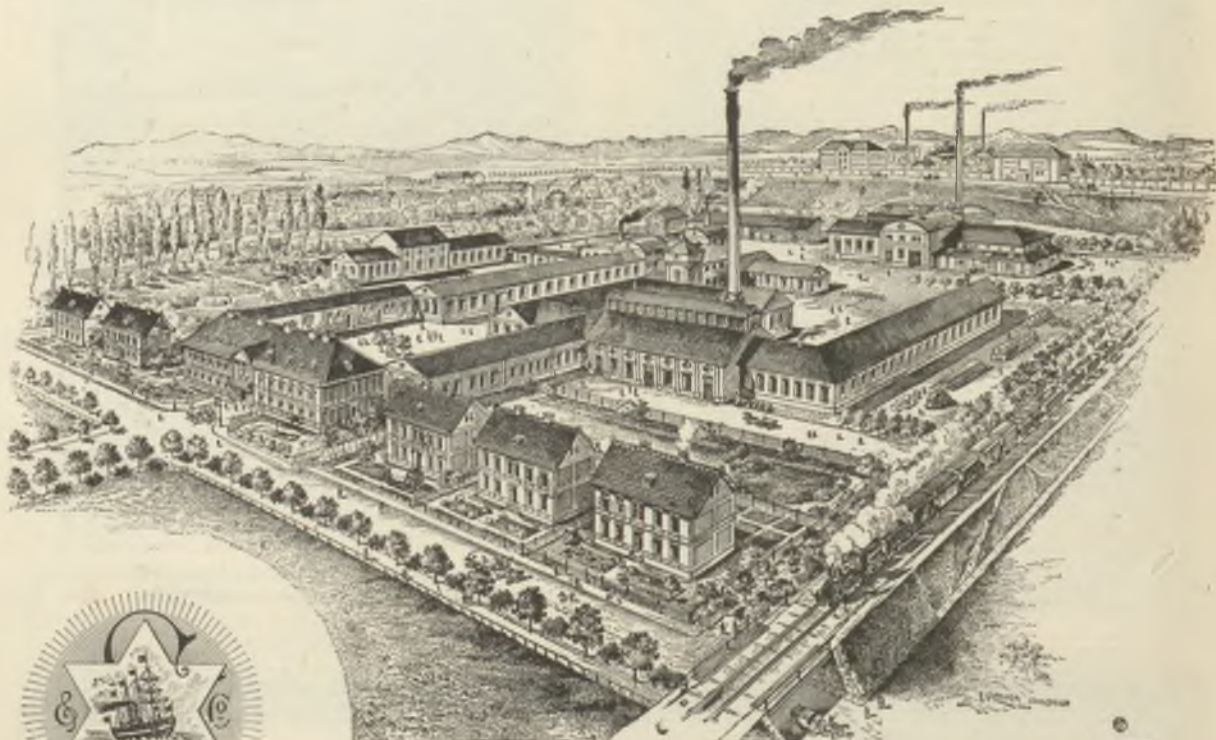
újságok, könyvek és illusztrált mű-
vek egy- és többszínbeni nyomására,
tökéletesbitett tölcser- és körbenforgó
késajtogató készülékkel.

Használt gyorsajtók

alaposan kijavítva és átalakítva, jótállás mellett jutányos árért eladó.

Könyv- és Könyomdai Festékgyár

Koromégetés * Kenczefőzés * Hengeranyag

Gyár Klein-Schwechaton (Bécs mellett) van.

SCHIFF, SRPEK & COMP.

I., Lothringerstrasse 3. * KÖZPONT: BÉCS, * I., Lothringerstrasse 3.

A gyártmányok védjeggyel vannak ellátva. A védjegy a fenti kép alsó részén látható.

A cég budapesti
kizárólagos képviselője és raktára

KALMÁR LAJOS

BUDAPEST
VII. ker., Dohány-utca 10. szám.
TELEFON 59-03.

Figyelmeztetés.

A zord idő beálltával a nyomdákban a hengerek át- és újjáéltése szükségessé válik, mely alkalommal bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosoknak legkitünőbbnek elismert hengeranyagunkat a következő árak mellett ajánlani:

»Austria« extra kg-ja	1	» 60 »
» prima »	1	» 30 »
»L« hengeranyag »	1	» 15 »

Fenti árak franco házhoz szállítva értendők. — Bátorkodunk a t. nyomdatulajdonosok becses figyelmét különösen »L« hengeranyagunkra felhívni, mely úgy kitűnő minősége, mint olcsó ára által előszeretettel használtatik.

Mintákkal bármikor kívánatra díjmentesen szívesen szolgálunk.

Böle József

Nyomdai asztalos

Budapest, VIII., Vas-utca 7. sz.

Mindennemű könyvnyomdai fa-felszerelések, szekrények, regálisok első kézből gyári áron.

Állandóan dúsan felszerelt raktár.

1888-1894. évfolyam.

Legalkalmasabb és leg-
hasznavehetőbb
ajándék tanon-
czoknak

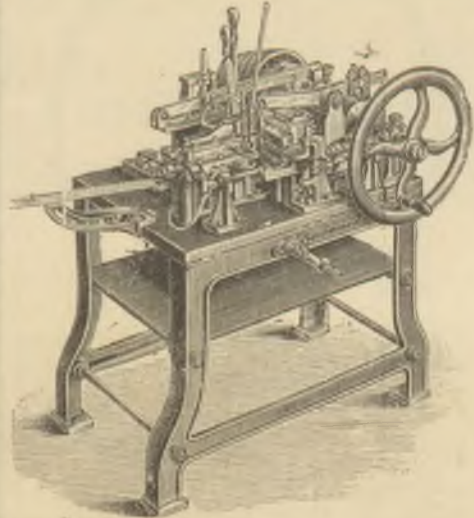
Magyar Nyomdászok Évkönyve

A
hét év-
folyam ára

együttesen meg-
rendelve 3 forint
egyenként 50 krajczár.

Megrendelhető a Gr. Sz. kiadó-
hivatalánál Budapest, Hold-u. 7.

GÉPGYÁR Különlegességek az öntőde, rézleányártás töm-
öntőde és galván-lemezek minden szükségleti kellékeiből
s a nyomdai szakmába vágó minden műszerekből

KÜSTERMANN & COMP.

BERLIN, N. 20.

UJ COMPLETT ÖNTŐ-GÉPEK.
Föülmulhatlan, utól nem ért munkaképességgel. Pontos
magasság, csekély anyag-vesztés.

Géplevelboríték * Gyászlapok

Névjegy-karton

Gyári főraktár Magyarország részére:

GOLDZIEHER GÉZA

BUDAPEST

V. kerület, Arany János-utca
20. szám alatt.

A MYRTLE MARK kapható minden papirkereskedésben.

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papirárúk.

GESCHÜTZT.

Myrtle
Mark

DEPOSÉ

Rézlénia-gyár és
betüöntöde
BERTHOLD H.
BERLIN SW.
Belle-Alliance-Strasse
88 sz.

*
Teljes
nyomda-berendezések.

Mintalapok
és árjegyzékek kívánatra
ingyen és bérmentve.

Gyors szállítás
és jutányos árak.

Könyv- és könyomdai
festékek gyára.

WÜSTE F.
— BÉCS —
I., Kolowratring 9. szám.

GYÁRT: Fekete és színes, kő-
és könyvnyomdák részére,
valamint réznyomáshoz szük-
séges mindennemű és színű
festékeket,
hengeranyagot
és
firniszt.

Szükség esetén

Postapapírokban: fehér és színes, Bankpost, ivrét, negyed és nyolczad alakban, vonalozva és koczázottan;

Iró és fogalmazó papírok: irodai, posta és minden alakban;

Okmány- és könyvpapírok;

Nyomató papírok: famentes, középfinom és közönséges, újságok, folyóiratok és könyvek, zeneművek és könyomdai munkák részére;

Illustrációk nyomtatására szolgáló papírok amerikai módszer szerint előállítva: díszművek, fény- és színnyomatok, metszetek részére;

Színes papírok: borítékok, falragaszok, újságmellékletek stb. számára;

Karton-papírok: fehér, színes és levelező-lapkarton a legnagyobb választékban;

Rajzpapírok: tekeresek és ívekben;

Itatós- és szürlepapírok;

Csomagoló és göngyölő papírok: minden czélokra;

Fénylemezek (posztónyirólemezek) és mindennemű

Lemezokban

kérem szíves megbízásaival hozzám fordulni.

MOIRET F. ÖDÖN

PAPIRNAGYKERESKEDÉS
ÉS GYÁRI PAPIRRAKTÁR

Budapest, V. kerület, Gyapju-uteza 6. szám.

Nagy választékot tart a legkülönfélébb
 czélszerű és divatos

Könyv- és Czimírásokból.

Elvállal igen jutányos áron egész
 nyomdai berendezéseket.

FISCHER ÉS MIKA

**BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDE
 BUDAPEST**

VII., Király-uteza 83. sz.

★

Folytonos készletben tart szerb és
 héber betűket, körzeteket és kizá-
 rásokat, nyomdai szerelvényeket,
 betűszekrényeket és állványokat,
 a leggyorsabban készítve és legjobb
 minőségben kiállítva.

Betüöntöde

Ludwig & Mayer

M. m. Frankfurtban.

★

Ajánlja általánosan elismert, legjobb anyag-
 ból készült

**KENYÉR, CZÍM- ÉS DÍSZBETŰIT,
 KÖRZETEIT**

és egyéb

DÍSZITMÉNYEIT.

★

A cég képviselője Budapesten

FRUND JÓZSEF

Király-uteza 112., II. em.

Ujság, mű,
illusztráció,

diszmná,

másoló

és mindenféle

szines festékek,

kenczék, bronzok.

»Patent«

gelatin

hengeranyag

stb.

Vegyműszaki
 és
VEGYÉSZETI
 TERMÉNYEK
 készítése.

Államilag kedvezményezett festékgár.

Kurzweil János —
 ★ Telefon 270 — **és Társa**

Első Magyar

Könyv- és Könyomdai Festék-Gyár

BUDAPESTEN.

Iroda és raktár:

Gyárak:

V. kerület, Bold-utca
 23. szám.

IX., Márton-utca 19.,
 Vendel-utca 17.

★

A temesvári kiállításon ezüst éremmel
 díjazva.

Ólomzárgyártás

Bélyegzőmetszés

Tömöntőde, Galvanoplastika, Rézléniagyártás

Telefon 450. sz.

Mechanikai
műhely

ELSŐ MAGYAR

BETÜÖNTŐDE RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG

BUDAPEST

VI., Dessewffy-uteza 32.

VI., Dessewffy-uteza 32.

Egész nyomdai berendezések ♦ ♦ ♦
jutányosan és gyorsan foganatosíttatnak.

Folyton dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román
és bolgár ékezetű

Könyv- és Czirirásokban

további

Körzetek, Rézléniák és Kizárásokban,

A legkülönfélébb ékítmények és egyéb nyomdai
felszerelvényekben.

E lap szövege az öntőde betűivel nyomtatott.

Nyitra. Huszár István. Iritzer Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Putnok. Gaertner Ignác.	Szakoceza. Skarnitzl József örökösei.	Szerencs. Simon József.	Turóc-Szt-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Resicza. Eisler József. »Hungária« könyvnyomda.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikés Antal.	Szigetvár. »Corvina«-nyomda (tulajd. Fried Dávid).	Ujpest. Kaczander es Fuchs. Steiner Károly.
Oroszáza. Kellner Albert. Pless N. Veres Lajos.	Rimaszombat. Gyórfy P. G. Rabely Miklós.	Szász-Régen. Burghardt Rezső. Sebesch Karoly.	Szilágy-Somlyó. Bülöni Sándor.	Ujvidék. Fuchs Emlt és Társa. Hirschenhauser Benő. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzen. Popovics Testvérek. Szerb kolostorok könyv nyomdája.
Ó-Becse. Löwy Lajos. Ivanits és Gavansky.	Rozsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Sebes. Stegmann János.	Szolnok. Bakos Istvánné. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. »Szolnoki Híradó« ny. Wachs N.	Ungvár. Gellisz Miksa. Jager Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Ó-Kanizsa. Bruck P. Pál.	Rózsashegy. Salva Károly.	Szászvaros. »Minerva« nyomda r.-társ. Szatmár-Németi. Molnar Janos. Nagy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. Litteczky Endre »Szabad- sajtó« nyomdája.	Szombathely. Apfel N. Bertalanffy Jozsef. Fekete István. Gábrriel Ágoston. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk fiók- nyomdája.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Salgó-Tarján. Friedler Ármin.	Szeged. Baba Sándor. Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Fürtös Testvérek. Schulhof Károly. Várnai Lipót.	Tab. Pfeifer Ignác.	Vác. Mayer Sándor. »Hunnia« nyomda (tulajd. Kohn Viktor).
Ó-Széplak. Nyitrvölgyi Gazd. Egylet nyomdája.	Sárbogárd. Spitzer Jakab.	Szeghalom. Kovács Antal.	Tapolca. Löwy B.	Vág-Ujhely. Brück Samu. Horovitz Adolf.
Paks. Rosenbaum Miksa E.	Sárvár. Jacoby Bálint. S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája (tul. Éhlert Gyula). Löwy Adolf. Landesmann M. és Társa.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tata. Engländer Jakob.	Veszezd. Grosits M. Kirchner J. E. özvegye. Kehrer Lajos. Wettl és Veronits.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kosanics M. Miklós. Wittigschlager Károly.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája : Steinfeld Jenő.	Székelyhid. Kohn Sámuel.	Temesvár. Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi szövet- kezeti nyomda. Kiss L. Mangold Sándor. »Posaun« nyomdája. Rác M. Stern Gusztáv. Stéger Ernő. Uhrmann Henrik. Veres Samu. »Union«-könyvnyomda (tul. Ifj. Steiner Károly).	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda. Egyházmegyei könyvny. Zala-Egerszeg. Özv. Tahy Rozália. Breisach Samu.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Székely-Udvarhely. Becsek Dániel. Betegh Pál.	Tolna. Selly József.	Zala. Seres Samu.
Pécs. Madarász Béla. Tajzs József. Telegdi Ármin.	Selmezbánya. Joerges A. özvegye.	Székelyfejérvár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny.	Tolna-Tamási. Jeruzsálem Ede.	Zólyom. Nádasy G.
Pécska. Ruber István.	Sepsi-Szt-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Szemeskefejevár. Kaufmann Fáni. Márián György. Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny.	Topolya. Wilhelm Miksa.	Zombor. Bittermann Nándor. Oblát Károly Rubinstein N.
Perjámos. Pirkmayer Alajos.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó József.	Szempez. Fischer Nánán.	Torda. Pollak Móricz. Harmath Józsefné.	Zombolya. Ifj. Reichrath J. Wunder Rezső.
Petrosény. Figuli Antal.	Sopron. Breiner E. és Fia. Litfass Károly. Romwalter Alfréd. Reininger Ármin. Blum Ármin.	Szentes. Szentesi első könyvny. részvény-társaság. »Szentés és Vidéke« nyom- dája. Szentesi I. könyvnyomda- részvény-társaság. Szent-Gotthárd. Ifj. Wallisch Béla.	Trencsén. Gansel Lipót. Skarnitzl Fr.	Zsolna. Áldori Manó.
Pöstyén Gipsz H.	Stájerlak. Rose V.	Szenciz. Bezso János és Társa.		
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Bick Ábrahám. Brég János. Freistadt Mór. Grünsfeld Lipót. Eder István. Kampfmüller Károly. Schönberger Bernát. »Westungarischer Grenz- bote« nyomdája. Wigand K. F.	Sümeg. Horvát Gábor.	Szered. Sternér Dávid.		

Az esetleges változásokat kérjük velünk tudatni.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F. Kolešar N.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Benkó Károly.	Varasd. Platzer József. Stiefler J. B.	Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Iván. Jovanovic Pajo. Kugli és Deutsch. Rulic Ferencz. Scholz Antal »Národne Novine« ny.
Broód (Sz. m.). Schulmann H.	Kaproncza. Kostinčer K.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Laubner Károly.	Zengg. Luster Hubert.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Karlóca. Pavlović K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec F.	Zimony. Grabovački M. Sopron A. Balcs S.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffner Alajos.	Károlyváros. Hauptfeld Károly.	Sziszek. Fanto Adolf. Junker F.	Virje. Ljubić N.	Zsid. Manković P.
Gospic. Zupan M.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susák. Grosse küstenländische Buchdruckerei.	Vukovár. Jancsik E.	
	Mitrovicza. Mitroviczai horvát könyv- nyomda-részv.-társaság.	Uj-Gradiska. Bauer Mór.	Zágráb. Álbrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
	Trumić Konstantin			

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Központi vezetőség: Budapest, VIII., Stáhlly-utca 1. Elnök: Czettel Gyula; számvívő (pénztárnok): Steiner Adolf; hivatalnokok: Novitzky László, Zaka Lajos. — **KERÜLTEK:** **Arad:** Elnök: Muskát B.; pénztárnok: Buday Gyula. **Brassó:** Elnök: Feminger Károly; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Kenderessy Lajos; pénztárnok: Török Ferencz. **Kassa:** Elnök: Rosa Viktor; pénztárnok: Streck A. Béla. **Kolozsvár:** Elnök: Gombos Ferencz; pénztárnok: Kujedán Gyula. **Nagyvárad:** Elnök: Freund Lajos; pénztárnok: Grósz Mór. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Kósa József. **Szeged:** Elnök: Zeisler M.; pénztárnok: Schwarcz Ferencz. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Doraszil Ferencz.

Nagyszombati Könyvnyomdászok Egylete. Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Pozsonyi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egylete. Székhely: Pozsony. Elnök: Kalteisz J.; pénztárnok: Hampel Mihály.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre. Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyánszky V. könyvnyomdája, VI., Aradi-utca 14).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre. Elnök: Hrasche Ferencz (Kosmos-nyomda, Aradi-utca 8.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Lipták Lajos (Athenaeum-nyomda).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitelszövetkezete.

Elnök: Schwind Béla (Pesti Lloyd-Társulat könyvnyomdája).

•Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomdász-társ.)

•Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Államnyomda).

Szaktárs-körök a vidéken.

•Typographia«-dalegylet Temesvár.

Elnök: Freund Gyula, nyomdatulajdonos.

Hórvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Wieser Adolf (Granitz-féle nyomda), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Mies Károly. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Hyna Adalbert, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly, Prága, Smečkovágasse 599. II.

Felső-Ausztria. A felső-ausztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (az »Arany szarvas« vendéglőben, Hirschgasse) Linzben.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. Az egylet elnöke: Prossen Nándor (Leon-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és nyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamenopiscev in kamenotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Pavlicsek József, (katholikus könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgasse 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Oellacher-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Mosslechner József (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Stingl Viktor (Styria-könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyvnyomdászok egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Heinz Nándor, Ratiborer Vorstadt 36.

Tirol és Vorarlberg. A tiroli és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Bossmann Adolf (egyleti nyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgisch Boekdrokkersbond.) Elnök: F. Van Ausloos.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bilgarsko Tipografsko druzestvo.) Elnök: Colakow Tódor, a bolgár államnyomdában, Szófiában.

Dánia. Den typografiske Forening i Kjöbenhavn. Elnök: Petersen V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság titkára Keufer A., székhelye: Páris, 20, Rue de Savoie.

Luxemburg. Luxemburgi nyomdász-egylet. (Association typographique de la Ville de Luxembourg.) Elnök: Dornseiffer H., Belfort-nyomda (Louvigny-út).

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Chamissoplatz 5, III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Donát Miksa, Langestrasse 48, III., Strassburgban.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografici italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdász-társaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, czimzendő.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdamunkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciprocu a lucratorilor tipografici din România.) Elnök: Al. J. Stamate, Boulevard Elisabeth 39, Bukarest.

Svájc. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Amman H., Oberstrasse 81, St.-Gallenben.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: Eindström Otto, Beckmann-nyomda Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Družina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milojević Péter, a szerb államnyomdában Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állanak velünk kölcsönösségben.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve

Gyűjtőknek tiszteletpéldány jár.

1896-ik XI. évfolyama

megrendelhető a lapok kiadó-hivatalánál.

Ára helyben 60 kr., vidékre 67 kr.